

Розвиток та застосування Повітряних Сил, удосконалення їх системи управління

УДК 355.23 : 378.1

В.В. Сідаш

Командування Повітряних Сил Збройних Сил України, Вінниця

ДО ПИТАННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

В статті обґрунтовуються можливі напрямки подальшого розвитку військової освіти. Урахування наведених у статті перспектив розвитку військової освіти мають забезпечити її інноваційний, динамічний рух, престижність у майбутньому інформаційному суспільстві та вагомий внесок у надійне зміцнення обороноздатності України.

Ключові слова: військова освіта, якість, педагогічна діяльність.

Вступ

Постановка завдання у загальному вигляді та його зв'язок із практичними заходами. Сьогоднішній період характеризується серйозними структурними й організаційними змінами у сфері військового будівництва, в тому числі і стосовно системи військової освіти. Характерною відмінністю функціонування системи військової освіти на сучасному етапі є те, що вона виступає водночас інструментом і об'єктом реформування Збройних Сил України.

Потрібно зазначити, що останнім часом підвищена увага до проблем військової освіти протікає майже у всіх провідних державах світу [1]. Зрозуміло, що це не випадково.

Практика повсякденної та бойової діяльності військ більшості таких країн свідчить про певне зниження рівня професійної підготовки випускників військових навчальних закладів. Насамперед, це обумовлене низькою якістю підготовки військових кадрів. При цьому, чомусь завжди забувається історичний досвід про безперспективність та згубність підготовки до війн минулого, ігноруються тенденції подальшого розвитку воєнного мистецтва і воєнної науки.

За таких умов, виникає нагальна потреба обґрунтування можливих напрямків подальшого розвитку системи військової освіти, що і обумовлює *актуальність* вказаної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вирішенню проблемних питань подальшого розвитку системи військової та вищої освіти України присвячена низка наукових публікацій та робіт [1 – 3]. У вказаних статтях були визначені чинники, які істотно впливають на підготовку фахівців, а саме: перевантаженість змісту навчання, ігнорування психофізіологічних рекомендацій щодо можливостей засвоєння тими, хто навчається, пропо-

нованих обсягів навчального матеріалу; валовий характер підготовки фахівців, певне ігнорування особистості, неповне розкриття й використання здібностей слухачів та відсутність у них зацікавленості в цьому; недостатня інтеграція з фундаментальною та прикладною наукою, сучасними інноваційними технологіями та засобами тощо.

За таких умов виникає нагальна потреба проведення досліджень направлених на усунення наведених вище чинників. Тому **метою статті** є визначення можливих напрямків подальшого розвитку системи військової освіти.

Основна частина

Світова практика розвитку військової освіти містить розмаїття концепцій, поглядів, принципів і дій, на базі яких формується військова школа. При цьому, головними вимогами до подальшого розвитку військової освіти залишаються [1]:

підготовка висококваліфікованих військових фахівців, здатних керувати військами (силами) в бою (операції) та навчанням їх у мирний час;

створення, експлуатація та застосування найскладніших систем озброєння та військової техніки; супроводження та здійснення фундаментальних і прикладних досліджень;

організація, проведення та контроль дослідно-конструкторських робіт із створення нових поколінь озброєння та військової техніки;

ефективні дії у виконанні завдань, що виникають під час здійснення миротворчих операцій.

З урахуванням практики підготовки військових фахівців в сьогоднішніх умовах удосконалення системи військової освіти можна здійснити шляхом:

подальшої інтеграції військової освіти і науки; формування нового покоління моделей підготовки висококваліфікованих військових фахівців, здатних

ефективно управляти військами (силами) в бою (операції);

приведення структури та чисельності вищих військових навчальних закладів у відповідність до потреб Збройних Сил України;

збереження та зміцнення основних науково-педагогічних шкіл за ключовими напрямками підготовки військових спеціалістів.

Найбільш важливим завданням подальшого розвитку військової освіти є необхідність формування нового покоління моделей підготовки військових фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів і ланок управління. Досвід функціонування військових навчальних закладів свідчить, що на формування моделей підготовки військових фахівців найбільший вплив мають такі чинники [2, 3]:

ступінь інтеграції військової та цивільної освіти;

підходи до підготовки фахівців різних військових формувань;

економічні та матеріально-технічні можливості проведення підготовки конкретних спеціальностей тощо.

Тому, під час створення сучасних моделей підготовки військових фахівців обов'язково потрібно враховувати:

специфіку підготовки військових фахівців командного й інженерного профілів за освітньо-кваліфікаційними рівнями та ланками управління;

спрямованість підготовки військових фахівців за певною спеціальністю, кваліфікацією та посадовим призначенням у підрозділах та частинах Збройних Сил України;

орієнтацію нормативних та варіативних частин змісту гуманітарних, соціально-економічних та спеціальних навчальних дисциплін на певну військову спеціальність (спеціалізацію) та кваліфікацію військового фахівця; всебічне матеріально-технічне та фінансове забезпечення.

Важливим показником педагогічної діяльності є її ефективність, яка визначається, насамперед, якістю підготовки військових фахівців. Зрозуміло, що ефективність педагогічної праці неможлива без широкого сучасного мислення, розвиненого почуття відповідальності, постійної зосередженості, безперервних пошуків в інформаційному просторі, без дієвих шляхів, форм, методів і засобів навчання та виховання. Це творча, емоційно насичена праця, яка потребує цілеспрямованості, значних вольових зусиль, любові до своєї професії та людей, всебічної загальної та військово-професійної культури. Вона потребує від викладача уміння знайти й сконструювати відповідний навчальний матеріал та довести його до слухачів за оптимальною навчальною технологією. Викладач повинен викликати у тих, хто навчається бажання й прагнення самостійно оволодіти знаннями, керувати їх повсякденною пізнава-

льною та практичною діяльністю. Тому, формування і становлення військових педагогів нової формації, які відповідають наведеним вимогам, сприятиме підвищенню якості підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил України, а також престижу вищої військової школи України.

Сьогодні до основних особливостей професійної педагогічної діяльності військового викладача, насамперед, потрібно віднести:

діяльність у специфічних умовах військового середовища та відповідній системі взаємовідносин;

потребу постійного оцінювання якості педагогічної діяльності та її корегування відповідно до обставин і завдань, які мають динамічний характер;

високу відповідальність за якість навчально-виховного процесу;

необхідність врахування психолого-фізіологічних особливостей та здібностей тих, хто навчається.

Вказані особливості обумовлюють доцільність застосування нових педагогічних технологій підготовки військових фахівців, переходу від монологічних форм викладання до діалогу, навчальної та наукової співпраці з тими, хто навчається, посилення акценту на їх творчу самостійну роботу, підвищенні активності в навчанні. Усе це висуває підвищенні вимоги до педагогічної діяльності викладача.

Важливим напрямком професійного становлення викладачів слід вважати всебічну військово-професійну, психолого-педагогічну освіту та самоосвіту. Цей процес повинний бути безперервним і постійним. При цьому, потрібно пам'ятати, що знанням і освіті немає меж. Показником зрілості викладача стосовно військово-професійної, психолого-педагогічної освіти та самоосвіти може служити здатність його швидко сприймати все нове й цінне у військовій справі, психології, педагогіці вищої школи та діяльності досвідчених викладачів і застосовувати це в своїй повсякденній діяльності.

На сьогоднішньому етапі в умовах інтенсивного розвитку й диференціації наук та воєнної справи значно зростає кількість навчальних дисциплін. При цьому, удосконалення навчання часто розуміють як поліпшення викладання і вивчення навчальних предметів, а зручним показником успішності не тільки навчання, але й викладання вважають бали. Через це вироблення у військового фахівця заданого комплексу якостей відходить на другий план і поступається місцем прагненню мати високий бал. За таких умов ті, хто навчаються, краще опановують мистецтво здобувати оцінки, ніж творчо й зацікавлено працювати над оволодінням спеціальністю. При цьому, практична спрямованість навчання втрачається в його системі.

Це потребує більш широко використовувати в навчальному процесі військових фахівців таких ігрових форм, як групові вправи, тактична (опера-

тивно-тактична летючка, комплексне тактичне (оперативно-тактичне, оперативне) завдання, командно-штабна гра, командно-штабне тренування (навчання) тощо [4].

Актуальність використання вказаних форм навчання обумовлене, насамперед, повчальними властивостями гри, які пояснюються її сутністю. Тобто в процесі гри відтворення діяльності так наближається до неї, що часом важко провести грань між реальністю і грою. Ті, що грають, імітують діяльність не на основі пояснення або показу зразка, а внаслідок внутрішнього моделювання, орієнтуючись на умови реальних дій.

Потрібно враховувати, що під час проведення ігрових форм навчання розкривається значна кількість оперативно-тактичних проблем, дається оперативна (бойова) обстановка, яка може служити основою низки наукових досліджень. При цьому, дослідницькі цілі для професорсько-викладацького складу мають зумовлювати високі кінцеві результати досліджень, а за результатом досліджень необхідно виробляти певні пропозиції щодо вдосконалення процесів управління військами (силами), організації взаємодії під час ведення бойових дій, а також інших актуальних питань застосування та всебічного забезпечення військ (сил).

Подальший розвиток військової освіти неможливий без удосконалення матеріально-технічної бази військових навчальних закладів, а саме: забезпечення сучасними зразками озброєння і військової техніки, навчально-лабораторним обладнанням; широке впровадження навчального демонстраційного устаткування, об'єднаного з комп'ютерними системами; забезпечення сучасною науково-експериментальною базою; створення електронних каталогів з можливістю доступу до інформаційної бази наукових бібліотек провідних вищих військових навчальних закладів та електронного фонду навчальної літератури в мережі Internet.

Зрозуміло, що визначення раціональних напрямів подальшого розвитку системи військової освіти неможливе без проведення відповідних наукових досліджень.

В результаті проведення досліджень, насамперед, потрібно отримати:

основні вимоги до перспективних спеціальностей підготовки; визначити перелік і встановити потрібні тактико-економічні характеристики заздалегідь відібраних для підготовки спеціальностей;

сформувати тактико-технічні завдання на попереднє опрацювання відібраних спеціальностей;

оцінити можливості підготовки військових спеціалістів з необхідними характеристиками;

сформувати варіанти підготовки військових спеціалістів, провести їх військово-економічну оцінку та визначити найбільш раціональні.

При необхідності можуть проводитися і відповідні педагогічні експерименти.

Висновки та перспективи подальших досліджень

Таким чином, урахування наведених у статті перспектив розвитку військової освіти мають забезпечити її інноваційний, динамічний рух, престижність у майбутньому інформаційному суспільстві та вагомий внесок у надійне зміцнення обороноздатності України.

Список літератури

1. Науменко М.І. *Методологічні аспекти військової освіти* / М.І. Науменко // *Вісник Національної академії оборони України: зб. наук. пр.* – К.: НАОУ, 2008. – № 3(7). – С. 45-51.

2. Науменко М.І. *Управління якістю військової освіти: Теорія, методологія, практика* / М.І. Науменко, Ю.І. Приходько // *Наука і оборона.* – 2009. – № 1. – С. 40-50.

3. Ніколаєнко С.М. *Управління якістю вищої освіти: Теорія, аналіз і тенденції розвитку* / С.М. Ніколаєнко. – К.: Нац. торг.-екон. ун-т, 2007. – 519 с.

4. Больших О.В. *Методологічні аспекти вдосконалення Ігрових форм навчання слухачів вищих військових навчальних закладів* / О.В. Больших // *Наука і оборона.* – 2003. – № 3. – С. 52-57.

Надійшла до редколегії 20.09.2010

Рецензент: д-р техн. наук, проф. Г.В. Певцов, Харківський університет Повітряних Сил ім. І. Кожедуба, Харків.

К ВОПРОСУ ДАЛЬНЕЙШЕГО РАЗВИТИЯ СИСТЕМЫ ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В.В. Сидаш

В статье обосновываются возможные направления дальнейшего развития военного образования. Учет приведенных в статье перспектив развития военного образования должен обеспечить ее инновационное, динамическое движение, престижность в будущем информационном обществе и весомый вклад в надежное укрепление обороноспособности Украины.

Ключевые слова: военное образование, качество, педагогическая деятельность.

TO THE QUESTION OF SUBSEQUENT DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF MILITARY EDUCATION

V.V. Sidash

Possible directions of subsequent development of military education are examined in the article. The account of the prospects of development of military education resulted in the article must provide its innovative, dynamic motion, of prestige in the future informative society and ponderable contribution to the reliable strengthening of defensive capacity of Ukraine.

Keywords: military education, quality, pedagogical activity.